

pochatok XXI stolittya) [The formation and development of general music education in Ukraine (second half of the 20th – beginning of the 21st century)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. 20 p. [in Ukrainian].

10. Typovi osvritni prohramy dlya zakladiv zahalnoyi serednoyi osvity: 1–2 ta 3–4 klasy [Typical educational programs for general secondary education institutions: grades 1–2 and 3–4]. Kyiv, 2019. 336 p. [in Ukrainian].

11. Sukhomlynska, O.V. (2003). *Istoryko-pedahohichnyy protses: novi pidkhody do zahalnykh problem* [Historical and

pedagogical process: new approaches to general problems]. Kyiv, 68 p. [in Ukrainian].

12. Cherkasov, V.F. (2021). Periodyzatsiya muzychno-pedahohichnoyi osvity Ukrayiny v umovakh nablyzhennya do yevropeyskykh i svitovykh standartiv [Periodization of music and pedagogical education in Ukraine in the context of approaching European and world standards]. *Art and Education*. No. 3 (101), pp. 7–12. DOI: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-3\(101\)-7-12](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-3(101)-7-12) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.11.2025

УДК 378.015.31:172.15

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.346502>

Олександр Процюк, кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри суспільних дисциплін
Національного університету водного господарства та природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0936-357X>
Іван Комарь, аспірант кафедри
освітнього менеджменту, артменеджменту та соціальної роботи
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0243-2902>

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО ЗАХИСТУ БАТЬКІВЩИНИ

У статті висвітлено теоретико-методологічні засади формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини в умовах сучасних соціокультурних трансформацій.

Узагальнено наукові підходи до структури готовності, що охоплює мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний та ціннісно-смісловий компоненти.

Обґрунтовано значення психологічної підготовленості як чинника стійкості й відповідальності молоді.

Наголошено на ролі освітнього середовища та патріотичного виховання у розвитку внутрішньої стійкості й саморегуляції.

Підкреслено необхідність інтеграції психолого-педагогічних технологій для забезпечення ефективної підготовки молоді до виконання завдань із захисту держави.

Ключові слова: психологічна готовність; молодь; захист Батьківщини; патріотичне виховання; психолого-педагогічні технології.

Лім. 15.

Oleksandr Protsiuk, Ph.D. (Psychology), Associate Professor,
Associate Professor of the Social Science Department,
National University of Water and Environmental Engineering
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0936-357X>
Ivan Komar, Postgraduate Student of the Educational and
Socio-Cultural Management and Social Work Department,
Cherkasy Bohdan Khmelnytskyi National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0243-2902>

FORMATION OF YOUNG PEOPLE'S PSYCHOLOGICAL READINESS FOR THE DEFENSE OF THE HOMELAND

The article examines the theoretical and methodological foundations of forming young people's psychological readiness to defend their Homeland in the context of contemporary sociocultural transformations and increasing security challenges. Modern scientific approaches to understanding psychological readiness are analysed, and conceptions of its structure-encompassing motivational, emotional-volitional, cognitive, and value-semantic components are summarised. The significance of psychological preparedness as a key factor ensuring resilience, responsibility, and the effectiveness of young people's actions in the field of national security is substantiated.

The conditions and psycho-pedagogical mechanisms for developing youth's internal resilience, self-regulation, and moral responsibility are highlighted. Particular attention is paid to the role of the educational environment, socio-educational

influences, and civic-patriotic practices in fostering readiness for the conscious fulfilment of civic duty. Contemporary experience in implementing patriotic education programs and psycho-pedagogical support is generalised, with emphasis on their importance for shaping the comprehensive preparedness of the younger generation.

It is concluded that the complex integration of psycho-pedagogical technologies is a necessary prerequisite for ensuring the effective preparation of young people for performing tasks related to national defence.

Keywords: *psychological readiness; youth; defense of the Homeland; self-patriotic education; psycho-pedagogical technologies.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток українського суспільства відбувається в умовах глибоких соціокультурних трансформацій, посилення зовнішніх і внутрішніх загроз, а також зростання вимог до відповідальності та компетентності молодого покоління.

Повномасштабна російсько-українська війна суттєво ускладнила безпекове середовище, актуалізувавши потребу в цілеспрямованому формуванні у молоді психологічної готовності до захисту Батьківщини як ключової умови зміцнення оборонного потенціалу держави. У цих умовах питання розвитку психічної стійкості, внутрішньої саморегуляції, високого рівня мотиваційної активності та ціннісного усвідомлення громадянського обов'язку набувають особливої ваги.

Психологічна готовність до захисту Батьківщини виступає ключовим чинником ефективності та стійкості дій молоді в умовах кризових та екстремальних ситуацій. Сучасні воєнні виклики, інформаційна нестабільність та постійна невизначеність висувають підвищені вимоги до здатності особистості приймати відповідальні рішення, зберігати психологічну рівновагу та адекватно регулювати емоційні реакції.

Важлива роль у формуванні зазначених якостей належить освітньому середовищу, яке має забезпечувати цілісний розвиток особистості, здатної ефективно діяти в умовах підвищених ризиків та соціальних викликів. Водночас у сучасних умовах простежується недостатня узгодженість між державними вимогами, теоретико-методологічними підходами та реальним рівнем психологічної підготовленості молоді.

Науковці, серед яких І. Бех, О. Даценко, О. Дем'янюк, К. Чорна, К. Журба, М. Зубалій, В. Івашковський, М. Тимчик, О. Остапенко, В. Лещук, М. Чепіль та ін., зазначають, що попри задекларовану державними стандартами необхідність формування високого рівня психологічної готовності, механізми її практичного забезпечення часто є нечіткими, недостатньо систематизованими або обмеженими ресурсно.

Наявна диспропорція між нормативно визначеними очікуваннями та фактичним станом підготовленості підсилює потребу в науковому обґрунтуванні й упровадженні інноваційних психолого-педагогічних стратегій. Їх упровадження має бути спрямоване на розвиток особистісної стійкості молоді, формування готовності до конструктивних дій у

надзвичайних ситуаціях та зміцнення усвідомленої оборонної мотивації як важливого чинника національної безпеки в умовах тривалих соціальних трансформацій.

Упродовж останніх років в Україні ухвалено низку стратегічних нормативно-правових та концептуальних документів, що визначають державні пріоритети у сфері національно-патріотичного виховання та формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини. Серед них особливе значення мають Закони України "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності" (2022), які закладають правові основи підтримки соціально активної та відповідальної молоді [6]. Важливу роль відіграють також Указ Президента України "Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року" (2021) [14], що окреслюють механізми підготовки молодого покоління до ефективної участі у захисті державних інтересів та реагуванні на безпекові виклики.

Сучасна законодавча та стратегічна база формує цілісні правові й методологічні засади, необхідні для системного розвитку у студентської молоді якостей, що забезпечують ефективне виконання громадянських і патріотичних обов'язків. Це, у свою чергу, виступає важливим чинником зміцнення оборонного потенціалу держави та підвищення соціальної стійкості суспільства в умовах тривалих безпекових викликів.

З огляду на зазначене, актуальність досліджуваної проблеми зумовлюється сукупністю соціальних, педагогічних і безпекових факторів. Саме вони визначають психолого-педагогічне забезпечення формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини як стратегічно пріоритетне завдання сучасної науки та освітньої практики.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У сучасному науковому дискурсі проблема формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини розглядається як комплексне психолого-педагогічне явище, що інтегрує мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та ціннісно-сміслові компоненти [3]. Як зазначає Т. Рибчинська, психологічна готовність у контексті національної безпеки формується під впливом поєднання особистісних ресурсів і соціального середовища, а її ядром є внутрішня стійкість та здатність діяти в умовах невизначеності. На думку дослідниці, саме рівень саморегуляції визначає, наскільки ефективно

молодь може адаптуватися до екстремальних ситуацій та виконувати завдання оборонного характеру [13].

Т. Окушко у своїх працях акцентує увагу на мотиваційно-ціннісній складовій, підкреслюючи, що готовність до захисту держави не може зводитися лише до технічної чи фізичної підготовки. Авторка наголошує, що почуття громадянської відповідальності, патріотична самоідентифікація та усвідомлення значущості особистого внеску є тими факторами, які забезпечують стійку мотивацію та визначають потенціал молоді до подолання стресових впливів [9].

З огляду на сучасні безпекові виклики, особливо важливим стає розуміння психологічних механізмів, що забезпечують стійкість молоді людини. На думку В. Демченко, центральним чинником психологічної готовності є розвиток резиліентності – здатності швидко відновлюватися після дії стресорів та зберігати психофізичну рівновагу. Дослідник підкреслює, що для сучасної молоді, яка перебуває в умовах тривалої воєнної напруги, ключовим завданням виступає формування навичок емоційної саморегуляції, управління тривогою та розвитку позитивних копінг-стратегій [4]. У цьому аспекті особливої ваги набуває освітнє середовище, здатне забезпечувати умови для безпечної рефлексії, психологічної підтримки та моделювання ситуацій відповідального вибору.

Вагомий внесок у теоретичне опрацювання проблеми психологічної стійкості молоді забезпечено численними науковими дослідженнями. Так, Ю. Бабаян та А. Тертична, аналізуючи поведінкові реакції молоді в умовах зростання загроз і соціальної нестабільності, акцентують на визначальній ролі колективної взаємодії, довіри та відчуття групової підтримки як базових механізмів формування та зміцнення психологічної стійкості [1]. Подібну позицію поділяє С. Бойко, яка розглядає готовність молоді до дій у кризових ситуаціях крізь призму екосистемного підходу. Вона обґрунтовує, що рівень стійкості особистості формується не лише на основі індивідуально-психологічних характеристик, а й визначається якістю соціальних зв'язків, доступністю ресурсів та ефективністю інституційної підтримки, створюючи комплексну систему факторів, здатних підтримувати адаптивність і психологічну витривалість молоді людини [2].

О. Бялик підкреслює значення національно-патріотичного виховання як основи формування психологічної готовності молоді. Вона зазначає, що без внутрішньої усвідомленої установки на цінність державності, національної ідентичності та громадянської відповідальності неможливо забезпечити стійку та осмислену готовність до виконання оборонних функцій [3].

У наукових джерелах також підкреслюють важливу роль закладів вищої освіти у формуванні психологічної готовності молоді. Так, Т. Ціпан наголошує, що університети мають виступати не лише трансляторами знань, а й просторами розвитку психологічної стійкості, моральної свідомості та практичних компетентностей, необхідних у кризових ситуаціях. Авторка акцентує на значущості інтеграції психолого-педагогічних технологій, тренінгів саморегуляції, волонтерських практик та елементів безпекової освіти в навчальний процес, що сприяє комплексному формуванню готовності студентів до ефективної діяльності в умовах невідомості та ризику [15].

Отже, узагальнення поглядів учених різних періодів розвитку педагогічної та психологічної науки дає підстави стверджувати, що формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини є багаторівневим і поліструктурним процесом, який охоплює особистісний, соціальний та інституційний виміри.

Метою статті є узагальнення теоретичних засад формування психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини та окреслення її ключових структурних і педагогічних компонентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування психологічної готовності студентської молоді до захисту Батьківщини постає як цілеспрямований і науково обґрунтований процес розвитку глибинних внутрішніх ресурсів особистості, що забезпечують її здатність ефективно функціонувати в умовах сучасних безпекових викликів. Науковці підкреслюють, що психологічна готовність трактується як інтегральний стан і властивість особистості, що забезпечує ефективне розв'язання завдань діяльності. Вона включає ситуативний компонент, зумовлений актуальними психічними станами, та стійкий компонент, детермінований індивідуально-психологічними характеристиками. Як комплексний показник професійної спроможності, психологічна готовність об'єднує професійні знання, уміння й навички з особистісними рисами, ядром яких виступають базові психічні процеси та властивості. психологічна готовність є комплексним інтегральним утворенням, у структурі якого поєднуються різнорівневі психічні компоненти – мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий та поведінково-операційний [3; 5; 10].

Структурна організація психологічної готовності забезпечує виконання ключових функцій, необхідних для ефективної діяльності в умовах небезпеки. Вона сприяє мобілізації внутрішніх ресурсів, адаптації до стресових ситуацій, регуляції емоційно-вольових станів та оцінюванню ризиків, що дозволяє приймати зважені та відповідальні рішення. Реалізація цих функцій робить психологічну

готовність важливою умовою успішної поведінки у складних обставинах [1; 13].

Студентський вік, як зазначає С. Бойко, є сенситивним періодом для становлення ідентичності, формування світоглядних орієнтацій та особистісних смислів. На цьому етапі активно розвиваються рефлексивні механізми, зростає здатність до морально-правового аналізу дійсності, проте залишаються вразливими емоційно-вольова регуляція та навички прогнозування наслідків власних рішень [2]. Саме тому педагогічний вплив має бути спрямований на розбудову внутрішніх психологічних ресурсів, що забезпечують здатність молоді адаптуватися до динамічних соціальних умов, долати невизначеність і мобілізувати себе в екстремальних обставинах.

Психологічна готовність до оборони держави постає як складна інтегральна характеристика, яка включає мотиваційно-ціннісний пласт (внутрішньо прийняті патріотичні настанови, моральну відповідальність за національну безпеку, орієнтацію на суспільно значущу діяльність) [1]; когнітивний сегмент (системні уявлення про безпекові ризики, знання алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, розуміння соціально-політичних процесів) [6]; емоційно-вольовий компонент (психічна стійкість, здатність керувати тривогою, внутрішня зібраність, витривалість) [3]; та операційно-поведінковий аспект (уміння працювати в команді, приймати швидкі та виважені рішення, ефективно використовувати набуті знання у практичних умовах) [1].

Узгоджена взаємодія зазначених складових формує здатність студента адекватно реагувати на загрози, підтримувати оптимальний рівень особистісної мобілізації, зберігати здатність до конструктивної діяльності у напружених обставинах. В основі такої взаємодії, згідно з Т. Рибчинською, лежать універсальні психологічні механізми – мотиваційна активізація, когнітивна інтерпретація ситуації, емоційна стабілізація та довільна регуляція поведінки [13]. Їхній розвиток безпосередньо пов'язаний з організацією освітнього середовища, зокрема створення умов для формування відповідального ставлення до суспільної безпеки, розвитком критичного мислення, формуванням здатності до колективної взаємодії та відпрацюванням практичних умінь реагування на кризові ситуації.

Важливо зазначити, що в сучасних умовах, позначених високим рівнем загроз і соціальною нестабільністю, формування психологічної готовності студентської молоді набуває статусу стратегічного завдання держави та системи вищої освіти. Воно виходить далеко за межі традиційної передачі знань або тренування окремих умінь, адже йдеться про комплексне становлення особистості, здатної зберігати психічну рівновагу, діяти усвідомлено та ефективно в умовах небезпеки, проявляти громадянську

зрілість і стійку ціннісно-національну позицію. Як наголошує В. Кремень, саме така психологічна готовність забезпечує гармонійну інтеграцію особистісних, професійних та соціальних якостей, що сприяє всебічному розвитку молоді та її здатності відповідати на сучасні цивілізаційні виклики [7].

Розглядаючи психологічну готовність у ширшому вимірі, слід підкреслити, що як комплексна властивість вона формується під впливом взаємодії освітніх, соціальних та особистісних чинників. Т. Пантюк та співавтори зазначають, що становлення цієї якості відбувається поступово, у процесі цілеспрямованої підготовки, усвідомлення молодого людиною власної соціальної ролі, а також набуття досвіду участі у спільних діях та взаємодії в умовах підвищеного ризику [11]. У цьому контексті ефективна підготовка студентської молоді передбачає інтеграцію теоретичних знань, практичних тренувань, психолого-педагогічної підтримки та розвитку ціннісно-смислової сфери, що забезпечує здатність діяти впевнено, відповідально та стійко в умовах сучасних безпекових викликів, демонструючи громадянську зрілість і патріотичну свідомість.

Як підкреслюють І. Кучинська та Д. Крамар, формування психологічної готовності реалізується через поєднання різноманітних психолого-педагогічних механізмів, що забезпечують узгоджений вплив на розвиток особистості [8]. У науковій літературі наголошується, що результативність цього процесу значною мірою зумовлена застосуванням цілісного та інтегрованого підходу, який враховує мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та поведінково-операційні компоненти психологічної структури особистості [10; 12].

Мотиваційний механізм полягає у формуванні внутрішньої готовності до дії, розвитку патріотичних цінностей, громадянської відповідальності та усвідомлення значущості власного внеску у захист Батьківщини. Реалізація цього механізму передбачає активне залучення студентів до громадських і волонтерських ініціатив, участь у патріотичних проєктах та інтегрованих освітніх програмах, що стимулюють внутрішню мобілізацію і формують стійку мотивацію до дій у кризових ситуаціях [5].

Когнітивний механізм забезпечує формування системних знань і розуміння загроз, алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях та соціально-політичних процесів, що визначають безпековий контекст. Він реалізується через теоретичні навчальні курси, інтерактивні заняття, аналіз кейсів, дискусії та моделювання ситуацій. Розвиток когнітивного компоненту створює основу для адекватного оцінювання ситуацій, прогнозування наслідків власних дій та ухвалення ефективних рішень [4].

Емоційно-вольовий механізм спрямований на розвиток психічної стійкості, здатності контролювати тривогу, страх та напруження, підтримувати

внутрішню рівновагу й витривалість. Його реалізація відбувається через психологічні тренінги, вправи на саморегуляцію, медитативні техніки, а також через участь у практичних симуляціях кризових або екстремальних ситуацій. Формування цього компонента забезпечує здатність діяти усвідомлено та зберігати ефективність у стресогенних умовах [5; 10].

Поведінково-операційний механізм включає формування практичних умінь і навичок, необхідних для колективної взаємодії, прийняття швидких та зважених рішень, ефективного застосування знань у реальних умовах. Він реалізується через командні вправи, рольові ігри, симуляції надзвичайних ситуацій та навчальні заняття з елементами практичних завдань. Важливо, що цей механізм забезпечує інтеграцію мотиваційних, когнітивних і емоційно-вольових компонентів у цілісну дієву модель поведінки [15].

Шляхи формування психологічної готовності передбачають комплексне використання вищезазначених механізмів у системі освітньо-виховного процесу. Відтак особливу увагу слід приділяти системному підходу, який поєднує теоретичну підготовку, практичні тренінги, психолого-педагогічний супровід та соціальну інтеграцію студентів.

Науковці наголошують, що лише системне поєднання усіх компонентів забезпечує цілісне формування особистості та розвиток внутрішньої стійкості, що є ключовим для ефективної діяльності в умовах підвищених безпекових ризиків [3; 10].

Реалізація комплексного підходу передбачає поетапне застосування окремих складових, починаючи з когнітивного компонента, що розкривається через *теоретичну підготовку*. Основою цього етапу є навчальні курси з національної безпеки, цивільної оборони, правових основ оборонної діяльності та сучасних загроз. Особливе значення має інтеграція дисциплін, що сприяють розвитку критичного мислення, здатності до аналізу інформації та прогнозування наслідків власних дій. Методика передбачає активне залучення студентів до дискусій та аналізу реальних ситуацій, що забезпечує усвідомлене засвоєння знань і формування когнітивної готовності [12].

Теоретичні знання є необхідною, але недостатньою умовою формування цілісної психологічної готовності студентів. Для ефективного розвитку емоційно-вольових та поведінково-операційних компонентів критично важливим є застосування *практичних тренінгів і симуляційних вправ*. Зокрема, ефективними методиками виступають симуляції кризових ситуацій, рольові ігри та командні вправи, які дозволяють студентам відпрацювати алгоритми дій у надзвичайних умовах, навчитися приймати швидкі та виважені рішення, координувати свої дії з колегами та адаптуватися до динаміки подій. За переконанням Т. Ціпан, подібні практичні заняття

одночас сприяють розвитку самоконтролю, витривалості та здатності підтримувати психологічну рівновагу, що є критично важливим для ефективної діяльності студентів в умовах сучасних безпекових викликів [15].

Паралельно з розвитком практичних навичок критично важливим є *психолого-педагогічний супровід*, який забезпечує внутрішню стійкість та готовність до саморегуляції в умовах стресу. Системне формування готовності неможливе без уваги до психологічного стану студентів. Використання індивідуальних і групових консультацій, психотерапевтичних технік, тренінгів з саморегуляції та медитаційних практик допомагає зміцнити внутрішню стійкість, знизити рівень тривоги та страху, а також підвищити ефективність взаємодії в команді. Психолого-педагогічна підтримка також сприяє розвитку рефлексивних навичок і здатності до самопізнання, що є критично важливим у процесі прийняття рішень у кризових умовах [3].

Удосконалення внутрішніх психологічних ресурсів стає особливо ефективним, коли воно поєднується із *соціальною активністю та командною взаємодією студентів*. Важливим аспектом є залучення студентів до волонтерських проєктів, патріотичних кампаній, участі в громадських організаціях та колективних ініціативах. Це сприяє формуванню мотиваційно-ціннісного компонента, розвитку командної взаємодії та відповідальності за спільний результат. Соціальна інтеграція також підтримує психологічну стійкість, зміцнює соціальні зв'язки та сприяє консолідації молоді у виконанні громадянських і оборонних завдань [5; 10].

Найбільш ефективною формою формування психологічної готовності є *інтеграція всіх зазначених підходів у єдину систему*, що забезпечує цілісність і послідовність освітньо-виховного процесу. Як наголошує О. Бялик, такий комплексний підхід дає змогу формувати у студентській молоді цілісну готовність, яка проявляється у здатності діяти усвідомлено та відповідально в умовах підвищеного ризику, зберігати психологічну рівновагу й ефективність діяльності у стресових ситуаціях, проявляти громадянську та патріотичну активність, а також інтегрувати особистісні, соціальні та професійні навички для конструктивної взаємодії в колективі [3].

Таким чином, практичні методики формування психологічної готовності студентів повинні бути системними, інтегрованими та адаптованими до сучасних умов, зокрема до викликів, що постають перед молоддю в умовах російсько-української війни.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Психологічна готовність молоді до захисту Батьківщини постає як системне, багатовимірне утворення, що поєднує мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та поведінково-операційні компо-

ненти, забезпечуючи здатність діяти ефективно й відповідально в умовах сучасних безпекових загроз. Узгоджена взаємодія цих компонентів визначає рівень особистісної стійкості, готовності до саморегуляції, здатності ухвалювати рішення в умовах стресу та підтримувати оптимальну поведінкову активність у кризових ситуаціях.

У контексті російсько-української війни значення психологічної готовності зростає багаторазово, адже молодь стає важливою частиною оборонної та суспільної стійкості держави. Психологічна готовність виступає одним із ключових чинників як для потенційних військовослужбовців Збройних Сил України, так і для молодих людей, залучених до волонтерських, інформаційних, кібербезпекових та інших форм громадянської підтримки сектору безпеки і оборони. У цьому контексті орієнтиром слугують морально-вольові якості, професіоналізм і стійкість, які демонструють воїни ЗСУ.

Важливе значення належить і закладам вищої освіти, які виступають одним із провідних інститутів формування психологічної готовності молоді. Освітній процес, насичений сучасними формами підготовки, професійно орієнтованими дисциплінами, курсами з національної безпеки, психології стресостійкості, цивільного захисту, а також діяльними методами (тренінги, моделювання кризових ситуацій, командні завдання, військово-патріотичні заходи), сприяє розвитку усвідомленої громадянської позиції й формуванню необхідних психічних якостей. Особливої ваги набуває діяльність кафедр психології, фізичного виховання, безпеки життєдіяльності, військової підготовки, оскільки саме вони закладають базу компетентностей, потрібних для майбутніх захисників держави.

Отже, психологічна готовність молоді до захисту Батьківщини є не лише внутрішньою характеристикою особистості, а комплексним результатом взаємодії освітніх впливів, соціального контексту та власної активності студента. Вона визначає потенціал молодого покоління бути суб'єктом національної безпеки, забезпечувати обороноздатність держави та підтримувати стійкість українського суспільства. В умовах триваючої війни її формування є стратегічним завданням системи освіти, суспільства та держави.

Подальші наукові дослідження психологічної готовності молоді до захисту Батьківщини повинні зосереджуватися на вдосконаленні практичних методик з урахуванням студентського віку та умов воєнного стану, а також на вивченні ролі викладачів і освітніх середовищ у розвитку психологічної стійкості та громадянської відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаян Ю.О., Тертична А.О. Психологічні особливості мотиваційної готовності студентської молоді до

захисту Вітчизни. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2019. Вип. 67. С. 10–13. URL: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/67-2019/4.pdf>.

2. Бойко С. Формування національно-культурної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. *Українознавчий альманах*, 2022, Вип. 30, С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2>.

3. Бялик О.В. Формування національної та громадянської ідентичності молоді в умовах сучасних викликів. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, 2023, Вип. 209, С. 29–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_209_6

4. Демченко В.М. Особливості формування національно-культурної ідентичності у здобувачів освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія: Педагогіка. Серія: Психологія. Серія: Медицина*, 2023, № 13, С. 142–149. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-142-149](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-142-149).

5. Журба К.О. Формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: досвід експериментальної реалізації. *Вісник НАПН України*, 2023, Т. 5, № 1, С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5123>

6. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

7. Кремень В.Г. Національна ідентичність як умова самоздійснення української нації. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2020. № 1. С. 113–116. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1-113-116>

8. Кучинська І.О., Крамар Д.С. Науково-педагогічні підходи до реалізації військово-патріотичного виховання у практиці закладів освіти України (кінець XX – початок XXI ст.). *Академічні візії*, 2025, Вип. 49, Секція “Освіта/Педагогіка”, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17669586>

9. Окушко Т. Ціннісна єдність як основа становлення громадянської ідентичності учнівської молоді. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 2024, № 2 (Кн. 2), С. 95–110. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-95-110>

10. Остапенко О.І., Тимчик М.В., Зубалій М.Д. Журба К.О., Бінецький Д.О., Касіч Н.П., Кузора І.В. Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації: навчально-метод. посібн. Кропивницький, 2022. URL: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Ostapenko_O.I._Navch.-metod._pos._2022.pdf

11. Пантюк Т., Невмержицька О., Суховерський В., Чубінський Т., Гриняк В. Сутність національного та військово-патріотичного виховання дітей і молоді в системі сучасної освіти України. *Молодь і ринок*. 2024. № 7–8 (227–228). С. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.311080>.

12. Пометун О. Навчання історії й громадянської освіти як чинник формування національної й громадянської ідентичності учнів в умовах війни та повоєнного розвитку України. *Український педагогічний журнал*, 2023, № 2, С. 62–72. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-62-72>.

13. Рибчинська Т. Складові психологічної готовності молоді до військової служби. *Scientific Collection*

"InterConf", 2022, Вип. 126, С. 124–130. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1360>

14. Указ Президента України "Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року". 2021. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/94/2021>.

15. Ціпан Т. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану. *Інноватика у вихованні: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*, 2022, Вип. 16, С. 223–232. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.498>.

REFERENCES

1. Babaian, Yu.O. & Tertycna, A.O. (2019). Psykholohichni osoblyvosti motyvatsiinoi hotovnosti studentskoi molodi do zakhystu Vitchyzny [Psychological Features of Motivational Readiness of Student Youth for the Defense of the Homeland]. *Scientific Journal of Mykhaylo Drahomanov National Pedagogical University. Series 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, Issue 67, pp. 10–13. Available at: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/67-2019/4.pdf> [in Ukrainian].

2. Boiko, S. (2022). Formuvannya natsionalno-kulturnoi identychnosti ukrainskoi molodi v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Formation of National-Cultural Identity of Ukrainian Youth under the Conditions of the Russian-Ukrainian War]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, Issue 30, pp. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2> [in Ukrainian].

3. Bialyk, O.V. (2023). Formuvannya natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti molodi v umovakh suchasnykh vyklykiv [Formation of National and Civic Identity of Youth under Modern Challenges]. *Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University "Academic Commentaries. Series: Pedagogical Sciences"*, Issue 209, pp. 29–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2023_209_6 [in Ukrainian].

4. Demchenko, V.M. (2023). Osoblyvosti formuvannya natsionalno-kulturnoi identychnosti u zdobuvachiv osvity [Features of the Formation of National-Cultural Identity of Learners]. *Prospects and innovations of science (Series "Psychology", Series "Pedagogy", Series "Medicine")*, No. 13, pp. 142–149. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-142-149](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-142-149) [in Ukrainian].

5. Zhurba, K.O. (2023). Formuvannya natsionalnoi identychnosti zrostaiuchoi osobystosti v umovakh voiennoho stanu: dosvid eksperymentalnoi realizatsii [Formation of the National Identity of the Growing Personality under Martial Law: Experience of Experimental Implementation]. *The Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, Vol. 5, No. 1, pp. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5123> [in Ukrainian].

6. Verkhovna Rada Ukrainy (2022). Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti" [Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Policy in the Sphere of Establishing Ukrainian National and Civic Identity"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

7. Kremen, V.H. (2020). Natsionalna identychnist yak umova samozdiisnennia ukrainskoi natsii [National Identity as a Condition for the Self-Realization of the Ukrainian Nation]. *Pedagogical innovation: ideas, realities, perspectives: collec-*

tion of scientific, No. 1, pp. 113–116. DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1-113-116> [in Ukrainian].

8. Kuchynska, I.O. & Kramar, D.S. (2025). Naukovo-pedahohichni pidkhody do realizatsii viiskovo-patriotichnoho vykhovannia u praktytsi zakladiv osvity Ukrainy (kinets XX – pochatok XXI st.) [Scientific and Pedagogical Approaches to the Implementation of Military-Patriotic Education in Ukrainian Educational Institutions (Late 20th – Early 21st Century)]. *Academic visions*, Issue 49, Section "Osvita/Pedahohika". DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17669586> [in Ukrainian].

9. Okushko, T. (2024). Tsinnisna yednist yak osnova stanovlennia hromadianskoi identychnosti uchnivskoi molodi [Value Unity as a Basis for the Formation of Civic Identity of Student Youth]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, No. 2 (Book 2), pp. 95–110. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-95-110> [in Ukrainian].

10. Ostapenko, O.I., Tymchyk, M.V., Zubaliy, M.D., Zhurba, K.O., Binetskyi, D.O., Kasich, N.P. & Kuzora, I.V. (2022). Viiskovo-patriotichne vykhovannia uchniv v umovakh ideino-svitohliadnoi konfrontatsii: navchalno-metodychnyi posibnyk [Military-Patriotic Education of Students under Ideological Confrontation]. Kropyvnytskyi. Available at: https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/Ostapenko_O_I_Navch.-metod._pos._2022.pdf [in Ukrainian].

11. Pantiuk, T., Nevmerzhytska, O., Sukhoverskyi, V., Chubinskyi, T. & Hryniak, V. (2024). Sutnist natsionalnoho ta viiskovo-patriotichnoho vykhovannia ditei i molodi v systemi suchasnoi osvity Ukrainy [The Essence of National and Military-Patriotic Education of Children and Youth in the System of Modern Ukrainian Education]. *Youth & market*, No. 7–8 (227–228), pp. 30–34. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.311080> [in Ukrainian].

12. Pometun, O. (2023). Navchannia istorii y hromadianskoi osvity yak chynnyk formuvannya natsionalnoi y hromadianskoi identychnosti uchniv v umovakh viiny ta povoiennoho rozvytku Ukrainy [Teaching History and Civic Education as a Factor in the Formation of Students' National and Civic Identity under Conditions of War and Post-War Development]. *Ukrainian educational journal*, No. 2, pp. 62–72. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-62-72> [in Ukrainian].

13. Rybchynska, T. (2022). Skladovi psykholohichnoi hotovnosti molodi do viiskovoi sluzhby [Components of Psychological Readiness of Youth for Military Service]. *Scientific Collection "InterConf"*, Issue 126, pp. 124–130. Available at: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1360> [in Ukrainian].

14. President of Ukraine (2021). Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Natsionalnu molodizhnu stratehiu do 2030 roku" [Decree of the President of Ukraine "On the National Youth Strategy until 2030"]. No. 94/2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/94/2021> [in Ukrainian].

15. Tsipan, T. (2022). Viiskovo-patriotichne vykhovannia uchnivskoi molodi v umovakh voiennoho stanu [Military-Patriotic Education of Student Youth under Martial Law]. *The collection of scientific works of Rivne State University for the Humanities "Innovation in Education"*, Issue 16, pp. 223–232. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.498> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.12.2025